

Stevige tolhorens *Monodonta lineata* (Da Costa, 1778) levend op het strand te Koksijde.

M.-Th. Vanhaelen

Op 30 juni 1996, bij krachtige ZW-wind, begon te Koksijde de aanvoer van grote hoeveelheden bruinwieren, onder andere suikerwieren *Laminaria saccharina*, Japans bessenwier *Sargassum muticum* en gezaagde zee-eik *Fucus serratus*. Drie weken later kon ik pas weer naar het strand.

Vakantiegangers verklaarden dat er in de afgelopen weken zo'n hevige wind had gewaaid dat je soms bijna niet op de dijk kon. De wind kwam dikwijls uit noordelijke richting.

Op 27 juli 1996 brak opnieuw een periode van ZW-wind aan. Die dag noteerde ik talrijke rood-, groen- en bruinwieren, onder andere *Gracilaria foliifera* (42), *Desmarestia ligulata* (7, waaronder een dikke tros, met voet; ± 50 cm lengte), zeesla en darmwier, *Laminaria saccharina* (+ 100), *Rhodymenia holmesii* (+100), *Fucus serratus*, *Fucus vesiculosus* en nog vele andere soorten.

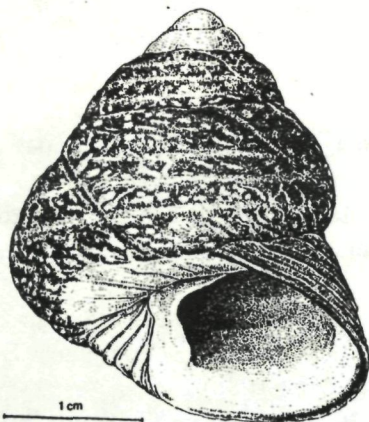

Fig.1. *Monodonta lineata*
Naar Graham, 1988.

Twee dagen nadien begonnen ook nog riemwieren *Himanthalia elongata* aan te spoelen. Die 29ste juli zag ik een zéér ongewoon horentje liggen, los op het strand, iets lager dan de vloedlijn, bij het Schipgat. Toen ik het opraapte bleek het bovendien nog het levende dier te bevatten! Een *Monodonta lineata* (fig. 1.), dat verwacht je in Bretagne, maar niet in ... Koksijde! Drie dagen later vond ik opnieuw een levende *Monodonta lineata*, ten noorden van het 1ste strandhoofd (Vissersmonument) in een kel, net achter de korte golfbrekers. Het dier kroop rond op gezaagde zee-eik.

Beide dieren heb ik op wat zeewater en vers bruinwier in leven gehouden, en nu eind september 1996, kruipen ze nog steeds rond, ten huize van ondergetekende, in de Lindegaarde.

Vermoedelijk zijn de twee stevige tolhorens meegevoerd met de bruinwieren en voor de 1ste maal (bij ons weten) op Belgisch strand aangespoeld.

Fig. 2. Verspreiding *Monodonta lineata*
Fotocompositie Bourgogne Compo, 1990

Monodonta lineata leeft op de rotskusten, in rotspoelen en op kale rotsen, grazend op wieren, tussen de hoog- en laagwaterlijn.

In Groot-Brittannië komt ze voor langs de Zuidwestkust, het Kanaal, de Ierse zee en de Zuid- en Westkust van Ierland. De verspreiding is er nogal versnipperd. Verder leeft ze ook langs de Westelijke Kanaalkust van Frankrijk en zuidelijk tot Portugal (Graham, 1988). (fig. 2.) In Nederland werden éénmaal verse horentjes van *Monodonta lineata* gevonden (10 ex.) samen met 25 horentjes van *Gibbula umbilicalis*, *Gibbula cineraria* (25. ex.), *Patella depressa* (1 ex.) en *Patella vulgata* (1 ex.).

Dick Hoeksema vond ze, samen met F. van Nieulande en H. Keukelaar op een zandplaat in de Westerschelde, 'De Hooge Springer', tijdens een excursie met de Werkgroep Geologie van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen op 10 september 1983 (Slager, 1984).

Dhr. D. Hoeksema schrijft me dat de horentjes in de vloedlijn lagen en dat het om normale volwassen exemplaren ging. Ze lagen niet op of bij wieren. De herkomst is hem onbekend. (Zou het hier mogelijk import met oesters betroffen hebben ?) Verder zijn hem geen vondsten van deze soort in Nederland bekend.

Graham vermeldt dat de jonge *Monodonta*'s zeer vlug groeien : na 1 jaar zijn ze ± 15 mm en na 2 jaar ± 22 mm hoog. Vanaf twee jaar kunnen ze zich voortplanten. De soort kan tot ± 30 mm hoog en 25 mm breed worden (Graham, 1988).

Het Koksijds exemplaar van 29 juli 1996 is ± 20 mm hoog en ± 19 mm breed; de topwindingen zijn afgesleten tot op de parelmoerlaag. Het 2de Belgisch exemplaar van 1 augustus 1996 is ± 19 mm hoog op ± 18 mm breed. De bovenste drie windingen zijn wat afgesleten en geel.

De schelpen zijn overwegend donker met honingkleurige en donkerpaarse, schuin verlopende vlekjes, die op de basiswinding zigzagpatroontjes vormen.

De dieren zijn zwartbruin, de voetzool is lichter van kleur, grijsachtig tot beige. De tentakels zijn zeer fijn en lang, wit-zwart dwarsgestreept.

Sinds de twee *Monodonta*'s in het bakje gevolgd kunnen worden merkte ik op :

- dat ze houden van rustperiodes op het droge;
- dat ze vooral kruipen en grazen nadat zeewater en wier ververst zijn en telkens hun rust verstoord wordt, onder andere bij verplaatsen en fel licht;
- dat ze kleine stukjes van het wier grazen en daarbij een snerpend geluid produceren met hun rasptong;
- dat ze soms nachtelijke kruptochten houden, tot ± 50 cm ver, buiten het bakje! (Tot grote ergenis van ondergetekende);
- dat je de voetzool-, mond- en rasptongbeweging zeer goed kunt observeren tegen de doorzichtige wanden van het bakje;

Het lijkt me dat *Monodonta lineata*'s sterke dieren zijn, die zich goed aanpassen aan veranderende leefomstandigheden

Ik vraag me ook af of er nog meer exemplaren het traject van het Kanaal naar de zuidelijke Noordzee hebben meegemaakt, op drijvend wier, en of er elders aan onze Belgische kust horentjes of dieren van *Monodonta lineata* zijn aangetroffen gedurende de laatste maanden. De belangrijkste vraag die zich opdringt is natuurlijk of er zich mogelijk individuen van deze soort hebben kunnen vestigen op de rotsblokken van onze lange golfbrekers of havenmuren. Uitkijken is de boodschap voor alle strandwaarnemers.

Summary

Two *Monodonta lineata* have recently been found alive on the beach of Koksijde (Belgium), on July 29th and August 1st respectively. This species lives normally on more southern rocky shores. The specimens were probably transported with sea-weed. This is remarkable, as *Monodonta lineata* is a rather heavy animal and had to travel quite a long distance before reaching the Belgian coast.

Literatuur

- Graham, A., 1988. Synopsis of the British Fauna. Nr. 2. Molluscs : Prosobranch and Pyramidellid Gastropods. Brill/Backhuis. 114-115.
- Slager, G., 1984. C.S.-verslag. Het Zeepaard 44(4) : 117-120.

**Lindegaarde 3
1830 Machelen**